

tomuto výsledku treba termíny s proprietami považovať za súčasť slovenskej stomatologickej terminológie. Svedčí o tom výrazný výskyt týchto termínov v učebniciach stomatológie a v rôznych odborných textoch. Porovnaním učebníc zistíme, že v starších učebniciach sú terminologické pomenovania obsahujúce proprietu pomerne frekventované, tvoria asi 9 % použitých termínov (napr. Andrik, 1952). V novších učebniciach sa ich výskyt a frekvencia znižuje až o polovicu (Andrik, 1970, 1983). Takéto zistenie korešponduje s tendenciou vyhýbať sa využívaniu vlastných mien pri tvorení nových odborných termínov, ktorú zaznamenáva K. Buzássyová (Horecký - Buzássyová - Bosák a kol., 1989, s. 72).

Excerpciou učebnice Zubná protetika (Andrik, 1953) sme získali asi 300 termínov obsahujúcich vlastné meno vedca - lekára, ktorého osobnosť súvisí s pomenúvaným javom. Takmer všetky termíny sú pomenovania kongruenčného typu, pričom prevládajú združené pomenovania. Meno vedca je vo funkcii zhodného prívlastku (*Jacksonova spona, Jenkinsova hmota, Kennedyho zadelenie, Kreuterov chránič, Loganova korunka, Majorov artikulátor, Perryho separátor, Searsove zuby, Vestova kotva*). Vo viacslóvných termínoch je vlastné meno jedným z viacerých zhodných prívlastkov (*Adlerov liaci prístroj, Boedeckerov mädý vosk, Dalnohyho bukálny hák, Gysiho trojbodový artikulátor, Myersonov umelý žuvací zub, Rossova odtlačková pasta, Schroderovo podjazýčné krídlo*). V termínoch so zhodnými a nezhdnými prívlastkami je vlastné meno vo funkcii zhodného prívlastku (*Bányaiho držiak vatoých valčekov, Bemklaunov drobič sadry, Doxov prístroj na zabrusovanie protéz, Herbstova súprava křížkov, Kennedyho metóda zvýšenia skusu, Mohsova stupnica tvrdosti, Radóov nástroj na rezávanie koruniiek*). Zriedkavo sa v termíne uvádzajú iniciály krstných mien, napríklad pri zhode priezvisk (*A. M. Schwartzov medzemík, J. R. Schwartzova korunka, S. S. Whitov nástroj na meranie výšky skusu, S. S. Whitovo křížidlo*). Ak sa k pomenúvanému javu alebo predmetu viažu rovnakým významom mená dvoch, prípadne viacerých autorov, všetky sa stávajú súčasťou termínu (*Boltonov-Broadbeumtov cefalometer, Bowenova-Danielsova křídlová odtlačková lyžica, Cohnova-Stockova metóda, Falkova-Haskellova bukálna opora, Greenova-Kerova odtlačková lyžica, Hamlokova-Grunbergova dlaha, Witkowského-Wolfova-Dreselova skrutková dlaha*).

Anglické stomatologické termíny obsahujúce vlastné mená majú tvar prívlastňovacieho pádu. Najviac sa vyskytujú termíny, ktoré prívlastňovanie vyjadrujú morfému s, ktorá sa pripája apostrofom, resp. len apostrofom (*Adam's clasp, Black's classification of cavities, Caffey's disease, Frahm's carver, Frey's syndrome, Garee's osteomyelitis, Gigli's wire saw, Gillie's approach, Hutchinson's teeth*, slov. *Adamsova spona, klasifikácia kavití podľa Blacka, Caffeyho choroba, Frahmov orezávač, Freyov syndróm, Gareeho osteomyelitída, Gigliho pilka na drôt, Gillieho prístup, Hutchinsonove zuby*), menej časté je vyjadrenie prívlastňovacieho pádu predložkou of (*epithelial rests of Malassez, granular of Tomes, lines of Retzius*, slov. *Malassezove epitelové zvyšky, Tomesova granulovaná vrstva, Retziusove pruhy*). Významnú súvislosť s dvoma alebo viacerými osobnosťami vyjadruje použitie dvoch a viacerých vlastných mien v termíne (*Albers-Schönberg disease, Epstein-Barr virus, Hand-Schuller-Christian disease*). Vlastné mená sa pripájajú k určovnému substantívu aj jednoduchou juxtaopozíciou (*Andresen appliance, Beneth*

angle, Begg technique, Brinell hardness, Dolder bar, Hendström file, Ridsen approach, Rochette bridge; slov. *Andresenov aparát, Benethov uhol, Beggova technika, tvrdosť podľa Brinella, Dolderov simeň, Hendströmov pilník, Ridsenov prístup, Rochettov mostík*). Zriedkavo sa z dvojslóvného termínu utvorí zložené slovo (*Bonwill's triangle* alebo *Bonwilltriangle*; slov. *Bonwillov trojuholník*). Takisto zriedkavé je tvorenie adjektívnych tvarov od vlastných mien (*Eustachien tube*; slov. *Eustachova trubica*). (Porov. Horecký - Buzássyová - Bosák a kol., 1989, s. 72).

Termíny utvorené použitím vlastných mien pomenúvajú v slovenčine i v angličtine odborné techniky a metódy, nástroje a pomôcky, choroby a chorobné stavy, liečebné prípravky, prípadne iné javy. V odbornej literatúre sa využívanie vlastných mien v tvorení termínov hodnotí ako snaha kombinovať klasifikačnú funkciu všeobecných podstatných mien s individualizačnou hodnotou proprietí (Quine, 1960; Sager, 1990). V stomatologickej terminológii majú vlastné mená klasifikačnú hodnotu, pričom si ponechávajú hodnotu jedinečnosti. Hoci nevyjadrujú sémantické motivačné príznaky explicitne, sú pre odborníka zdrojom informácie o pomenovanom jave alebo predmete. V kontexte danej disciplíny vyjadrujú významné súvislosti, ktoré sú z odborného hľadiska dôležité a zaujímavé.

Najmä pomenovania nástrojov, prístrojov a pomôcok bývajú motivované menom vynálezcu. Napr. jednotlivé typy extrakčných pák sú pomenované podľa lekárov, ktorí modifikovali ich tvar a uviedli ich do užívania: *extrakčná páka - Bain, Lecluse, Winter, Schlemmer, Barry*. Mená lekárov tu zastupujú špecifikáciu tvaru, ktorý úzko súvisí s funkciou (napr. *Bainova extrakčná páka* je určená na extrakciu koreňov a pod.). Podobne sa diferencujú druhy chráničov (*S. S. Whitov, Kreuterov, De Treyov chránič*), natlačovačov koruniiek (*Bányaiho, Sachsov natlačovač koruniiek*) a pod. Mnohé termíny sú motivované vlastným menom vo viacerých jazykoch (napríklad slov. *Esmarchovo škrtidlo, Gigliho pilka*, čes. *Esmarchovo škrtidlo, Gigliho pilka*, rus. *bandáž Esmarcha, pila Gigli*, angl. *Esmarch bandage, Gigli saw*, nem. *Esmarch-Binde, Gigli-Säge*, fr. *bande d' Esmarch, scie de Gigli*, špan. *venda de Esmarch, sierra de Gigli*, maď. *Esmarch-pólya, Gigli-fűrész* a pod.).

Meno autora má v niektorých jazykoch platnosť synonymického pomenovania. V termíne *Jacksonova kotevná spona* vystupujú výrazy „*ortodontický*“ a „*Jackson*“ ako synonymné. Angličtina, nemčina, francúzština a španielčina uprednostňujú termín „*ortodontický*“, kým v slovenčine, češtine a maďarčine sa ponecháva názov „*Jackson*“: slov. *Jacksonova kotevná spona*, čes. *Jacksonova kotevní spona*, rus. *фиксирующий клammer (Jackson)*, angl. *orthodontic clasp (Jackson)*, fr. *crochet orthodontique (de Jackson)*, špan. *gancho ortodóntico (de Jackson)*, maď. *Jackson-féle horgonykapocs (ortodontial)* (Andrik, 1992).

Pomenovania javov s vlastnými menami sa používajú rovnako v oboch jazykoch (slov. *Eustachova trubica, Bonwillov trojuholník, Retziusove pruhy, Speeova krivka*, angl. *Eustachian tube, Bonwilltriangle, lines of Retzius, Spee's curve* a pod.). V uvedených príkladoch sa použitím vlastných mien dosahuje kombinácia individualizačnej funkcie vlastného mena s klasifikačnou funkciou všeobecných podstatných mien. Vlastné meno označuje jedinečný jav, resp. predmet, ktorý má špecifickú charakteristiku. (Např. slov. *Rochettov mostík*, angl. *Rochettebridge*, označuje typ malého fixného mostíka s perforo-